

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

jurnal

ARHIM. SOFIAN BOGHIU

JURNAL

Acum 50 de ani am venit cu 3 căruțe cu bagaje, fugind de armatele rusești care ocupau Basarabia. Abia venisem de la Cernica. Terminasem cele 8 clase de seminar și mă pregăteam să împodobesc Trapeza Mănăstirii Dobrușa cu pictură murală. A trebuit să le las pe toate, din teama de năvălitori. Părintele Ioan toca de Vecernie, iar noi, în frunte cu părintele Dionisie Popescu, plecam în bejanie. Știam că în primul rând trebuia să trecem Prutul. Încă nu eram hotărâți unde ne vom așeza pentru o perioadă mai lungă.

La Ungheni ne-am întâlnit cu armatele române. Demoralizate, trebuiau să părăsească Basarabia, din ordinul Regelui Carol al II-lea al României, fără să tragă nici un foc de armă.

Ploua. Eram înconjurați în față și în spate de armată. Așa am trecut Prutul atunci. După un lung și foarte oboșitor drum ne-am oprit la Căldărușani. În septembrie - ca acum - m-am mutat la Mănăstirea Antim, unde era atunci cămin pentru studenții monahi, absolvenți de la Cernica. În aceeași lună am dat examen de admitere la Academia de Arte frumoase din București și am reușit. În anul următor m-am înscris și la Teologie. Le-am urmat pe amândouă, în paralel. Ca student, am vizitat Basarabia în 1943, am revăzut atunci orașul Bălți, după izgonirea rușilor de către armatele româno-germane. Și atunci am revăzut pentru

ultima dată pe mama: văduvă, paralizată de o mână și de un picior. Am revăzut pentru ultima dată și pe Arion, frațele mai mare, căsătorit în satul Șapte Bani. Am lăsat acasă pe Grigore și pe Luca, cel mai mic dintre noi și cel mai isteț la minte, fiind mereu premiat la școala din comuna noastră (Cuconeștii Vechi).

Peste 2 ani, în octombrie 1945, în plin al Doilea Război Mondial, tânărul Luca avea să fugă și el din Basarabia, venind la chilia mea de la Antim. A absolvit Seminarul de la Neamț și a devenit monah și diacon. Avea o voce frumoasă de tenor. A funcționat ca diacon și cântăreț la strană, la Antim, Cernica, Căldărușani, Plumbuita. S-a îmbolnăvit și a fost pensionat imediat. De atunci a locuit la Antim - până la 22 februarie 1989 când a murit (infarct). Eu eram atunci în America de Nord la operație. Am plâns și acolo, departe, am plâns și atunci în țară la mormântul fratelui meu, părintele Lucian, de la Căldărușani. A fost un suflet bun, milos, plin de dragoste, un om care nu ținea minte răul. În viața lui scurtă a bucurat pe mulți cu nevinovăția și bunătatea lui, dar el însuși a avut parte de multe neazuri și dureri. Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească în Lumina Lui. Mi-am așezat și eu mormântul meu, lângă al lui..

ÎN ȚARĂ. 1970

14 mai

Azi dimineață am plecat cu avionul din București la Oradea, pentru niște devize de pictură. Zi luminoasă, cer senin. Ne apropiem de munți. Norii, suspendați sub avion, ca niște pete mari, plutesc încet, se mișcă fără sens precis, lăsând umbre peste pădurile și culmile înzăpezite ale munților. La noi, toți munții sunt acoperiți cu verdele viu al pădurilor. Câtă deosebire între munții noștri bogați și munții pustii ai Asiei Mici, ai Siriei, ai Palestinei! Șapte-opt nuanțe de verde colorează întinderile. Sate și orașe, se văd dintr-odată. De sus par mici, restrânse, rare. Casele par niște stupi de albine, drumurile, niște frânghii întinse la întâmplare. Prin munți, parcelele cultivate sunt mici și cu forme diferite. La câmpie sunt mari și regulate.

Sosit la Oradea. Bine primit de P.S. Vasile. Astăzi am plecat la sârbi. Paroh este părintele Damian Pânzaru. Parohie întărită, biserică frumoasă, bine întreținută. Am lucrat la deviz până seara.

15 mai

Astăzi am plecat la parohia Tileagd, spre Cluj. Preot este părintele Dumitru Domocaș. Biserica bine îngrijită,

dar cu multă igrăsie pe peretele dinspre nord, este pictată în ulei. Puterea economică a parohiei este destul de slabă.

Tot astăzi am plecat la parohia Cetea-Bihor. Biserica frumoasă, nepictată. O curte largă, cu livadă și iarbă multă. Părintele Coriolan Roxin, parohul, ne-a primit bine. N-am putut rămâne cât a trebuit pentru deviz, pentru că ne-au apucat noaptea și ploaia. Mi-am luat însemnările, urmând să le completez acasă.

16 mai

Astăzi am plecat la Chișlaz, în direcția Satu Mare. Părintele Gh. Teaha, revizor eparhial, locuiește în Oradea și nu era la parohie. Am plecat la Săldăbagiu de Barcău, Bihor. Aici am găsit pe preot acasă, părintele Marian Ioniță, originar din Ploiești, tânăr și foarte vrednic. În cinci ani a făcut reparații generale la biserică și la casa parohială. Este stimat de credincioși și foarte apreciat de P.S. Episcop. Am făcut devizul pentru pictură în frescă.

După-amiază am plecat cu părintele Ioniță la Chișlaz. Părintele Teaha venise mai de mult și acum pleca înapoi, spre Oradea. L-am întors. Împreună cu părintele Ioniță am măsurat pereții interiori ai bisericii, luând cotele necesare pentru suprafața de pictat. Preotul Ioniță s-a reîntors acasă la Săldăbagiu, eu mi-am însemnat programul iconografic și la ora șapte am plecat, împreună cu părintele Teaha, spre Oradea. P.S. Vasile ne-a primit bine. Măine, în altă parte.

17 mai

Astăzi am fost în satul Tășad, 25 kilometri departe de Oradea, în direcția Beiuș-Vășcău. Și aici sat mare, din secolul al XII-lea. Biserica frumoasă, gen navă, cu turn

clopotniță. Poziție admirabilă, așezată la mari depărtări. Biserica este din anul 1936, zidită pe locul biseriței de lemn, veche de 300 de ani, care n-a mai putut rezista. În jurul bisericii, o livadă mare. Multă vegetație în sat. Regiunea este foarte frumoasă și bogată. Am făcut planurile arhitecturale și devizul bisericii. Îndeosebi bolta de paianță are nevoie de reparații, înainte de pictură. Părintele Virgil Bogdan, un om așezat și simpatic. Părintele Ion Gigor, protopopul acestei regiuni, de asemenea simpatic, a pățit multe necazuri în timpul ocupației ungurești.

Seara am ajuns la șosea și am prins cursa către Oradea. Apoi, cu tramvaiul, am ajuns la Episcopie. Am fost bine primit. S-a vorbit telefonic cu Î.P.S. Nicolae, Mitropolitul Timișoarei. Măine plec la Timișoara.

18 mai

În Oradea am vizitat: biserica cu lună, vechea catedrală ortodoxă, biserica Sfântul Nicolae, catedrala greco-catolică, acum ortodoxă. Ambele biserici monumentale, înalte, frumos împodobite, în stil occidental. Biserica barocă, cea mai veche catedrală ortodoxă a Oradei, cu icoane din 1715 cu texte grecești, restaurată recent, și biserica nouă, C.F.R. - de la vii, care urmează a fi pictată. I s-a făcut devizul de domnul Ieremia Profeta¹.

În regiunea Oradei lucrează mai mulți pictori din Muntenia: Taflan, Chichișan, A. Răileanu, V. Videa.

Am plecat cu un tren personal la Timișoara. Vreme frumoasă, dar rece.

Frumoasă și deschisă este câmpia Tisei. Și pe aici se poate constata cât de variat este relieful țării noastre și cât de bogată este țara.

¹ Ieremia Profeta, pictor de șevalet și de biserici, pe care le decora în stil neobizantin.

Am ajuns la Timișoara. M-a întâmpinat părintele consilier Ignea. Am plecat împreună la reședința mitropolitană. Î.P.S. Nicolae a plecat azi la Arad, unde suplinește vacanța episcopiei până la alegerea titularului, în locul P.S. Teoctist. Va sosi în seara aceasta. Am vizitat catedrala, imensa catedrală. Seara, a sosit și Î.P.S. Nicolae. Am vorbit cu el. A rămas ca mâine să ne reîntâlnim.

19 mai

Dimineața, am luat parte la Sfânta Liturghie de la catedrală. Frumoasă slujbă! Lume puțină. Aseară a fost multă lume, de toate vârstele.

După slujbă, am făcut mai multe sondaje asupra picturii, încercând gradul de înnegrire a pereților și rezistența culorilor. Constat că ornamentația este lucrată în tempera, iar scenele și pictura figurativă în frescă. Ornamentația este foarte corect lucrată, ca desen și culoare, dar culoarea se șterge foarte ușor. Am cercetat dosarul cu pictura acestei mari catedrale, pictură executată sub conducerea domnului profesor Demian, preot din 1939 până în 1946. Urmează să fac un deviz pentru curățirea picturii.

I-am făcut o vizită Î.P.S. Primit foarte prietenos.

Am plecat spre București. Vremea este foarte frumoasă. Câmpul bogat. Am revăzut hidrocentrala de la Porțile de Fier: o minune a puterilor omenești.

Seara, eram acasă. Totul în ordine. Slavă Domnului pentru toate! Fericit este cel ce rabdă osteneala cu mulțumire!

8 iunie

În dimineața aceasta, primul vizitator a fost Firmilian Ciobanu. A stabilit să plecăm în cursul acestei săptămâni

la Mănăstirea Agapia. I-am spus că nu pot decât la începutul săptămânii viitoare.

Acolo este vorba să începem lucrările de restaurare a picturii murale din biserica mare a mănăstirii, pictură lucrată de N. Grigorescu. În acest scop, s-a organizat un colectiv format din trei: părintele Firmilian, Gh. Trășculescu, pictor-coleg, și eu. Am fost cooptat în colectiv și aprobat de Preafericitul.

După plecarea lui, am primit un plic de la O.N.T. Mi s-a aprobat cererea depusă la 23 martie pentru plecarea în Grecia, timp de două luni, să văd Athosul.

Bucurie neașteptată. Am cerut și anul trecut, și nu mi s-a aprobat. Am fost cu adresa la biroul din str. N. Iorga. Am așteptat cam mult, și mi-au spus să aștept acasă, că voi primi încă o comunicare tip carte poștală. Cu ea mă voi prezenta la completarea pașaportului. Aștept.

9 iunie

Astăzi se împlinesc 27 de zile de când a început marea calamitate a revărsării apelor peste măsură – în nordul Ardealului, și continuate mai ales în bazinul Dunării de jos: Brăila, Galați. Peste 1000 de localități avariate, 65.000 de case distruse, 265.000 de oameni evacuați, 726.000 de gospodării distruse.

Cauza acestor uriașe revărsări de apă sunt ploile torențiale și topirea zăpezilor din munți. S-au umflat apele râurilor Someș, Mureș, Olt, Crișuri, Tisa, Prut și Siret. Toate, revărsându-se în Dunăre, acum este o luptă uriașă cu acest fluviu neîmblânzit.

Țara este tristă. În acest doliu național, început pe 14 mai, s-au organizat ajutorarea și refacerea regiunilor sinistrate.

Seara am fost la biserica Sfântul Ioan Piață. Se lucrează la curățirea și restaurarea picturii murale. Lucrearea a fost angajată pe seama doamnei Olga Greceanu. Ajut și eu. Lucrează și părintele Simeon Tatu de la Plumbuita. I-am spus doamnei că trebuie să plec la Agapia. Nu s-a bucurat! Târziu am fost vizitat din nou de părintele Firmilian. Am stabilit că voi pleca la Agapia, luni seara, după Sfânta Treime.

11 iunie

Joi dimineață am luat parte la ședința specială pentru editarea unei cărți de pictură românească. A prezidat P.S. Antim Nica². Au luat parte dl prof. I.D. Ștefănescu³, prof. Al. Ciurea⁴, pr. D. Fecioru⁵, consilier la „Relațiile cu

² Antim Nica (1908-1994), absolvent și doctor al Facultății de Teologie din Chișinău, studii de specializare în Franța, Anglia și Liban, exarh al mănăstirilor din eparhia Horin (1937-1940), șef al Misiunii religioase din Transnistria (1941-1944), episcop de Cetatea Albă – Ismail (1944), episcop vicar patriarhal și secretar al Sfântului Sinod (1950-1973), din 1973 episcop, apoi arhiepiscop al Dunării de Jos.

³ I.D. Ștefănescu (1886-1981), licențiat în drept și litere, specialitatea istorie, al Universității din București, doctor în Istoria Artei la Sorbona, profesor de Istoria Artei la: Școala de Arte Frumoase din București (1909-1921), Atena (1921-1925), Școala de Înalte Studii și Științe Istorice (1923-1940) și Universitatea Catolică (1928-1940) din Paris, Institutul de Filologie și Artă din Bruxelles (1930-1934), Institutul de Arheologie și Artă din cadrul Sorbonei (1937-1948), la Iași, Cernăuți și Universitatea din București (1937-1948); consilier al Patriarhului Nicodim, profesor la clasa specială a Regelui Mihai; autorul unor studii fundamentale privind iconografia picturii bizantine și medievale românești, membru al Comisiei Monumentelor istorice (1941-1947), organizatorul (1949) și conducătorul Comisiei de Pictură Bisericească a Patriarhiei Române.

⁴ Al. Ciurea (1912-1996), absolvent al Facultății de Teologie din Chișinău, cu specializare la Strasbourg, doctor în teologie al Universității din Cernăuți, profesor (1956-1977) de Istoria Artei Creștine și Istoria Bisericii Române la Institutul de Teologie din București, superior al parohiei ortodoxe din Stockholm (1971-1979), decorat de regele Suediei, autor de studii privind Istoria BOR.

⁵ Pr. Dumitru Fecioru (1905-1988), licențiat al Facultății de Teologie din București, cu studii la Atena, Berlin și München, preot la biserica Cuțitul de Argint din București, profesor de Omiletică patristică (1946-1948), de Limbă greacă

străinătatea”, dl Popescu-Vâlcea⁶, secretarul comisiei de pictură, și părintele Soare. A venit între timp și părintele I. Gagiu, directorul Administrației Patriarhale. S-a stabilit ca această carte să cuprindă circa 150 de pagini de text și 300-400 imagini. Va conține: arhitectură, pictură murală, icoane, țesături, argintărie, sculptură, miniaturi și va fi editată de o firmă germană. S-a stabilit cine va scrie studiile la fiecare capitol.

După masă am fost cu dl Gh. Vânătoru⁷, pictor, și cu părintele Rafail Popescu, la parohia Rezimnicea, Ilfov, și am văzut pictura făcută de părintele Rafail, ajutat de alții. Ne-a plăcut lucrarea. Propunem să fie promovat de la zugrav definitiv la pictor categoria a treia cu suficient.

12 iunie

Zi plină de slujbă, ca orice vineri.

La ora trei după-amiază m-am dus pe la biserica Sfântul Ioan Piață. Acum se pun geamurile de la cupolă, se înlocuiesc cele vechi, galbene, cu acestea, care sunt armate, albastre. Lucrările de pictură stagnează din cauza ferestrelor. S-a lucrat până acum pictura din cupolă, până la bază și s-a curățit pictura din absida de sud a naosului. În jos, pictura

(1949-1955), de Noul Testament (1955-1959) și de patrologie (1971-1975) la Institutul Teologic din București, important traducător de literatură patristică.

⁶ Gh. Popescu-Vâlcea (1912-1998), licențiat în teologie la Chișinău, în litere și filosofie la București, cu specializări la Strasbourg și Paris, ofițer în al Doilea Război Mondial, inițiator al mișcării de rezistență „Vlad Țepeș”, deținut politic între 1948-1964, autor al unor studii privind miniatura medievală românească, membru în Comisia de Pictură Bisericească.

⁷ Gh. Vânătoru (1905-1983), pe numele adevărat Gheorghe N. Gheorghe, pictor, student al lui Gheorghe Pătrașcu, Nicolae Tonitza și Francisc Șirato, apreciat în cronicile scriitorului Eugen Ionescu și ale criticului Ionel Jianu, interzis la începutul regimului comunist pentru afinități ideologice cu extrema dreaptă, recuperat apoi; reprezentant important al picturii moderne românești din a doua jumătate a sec. XX.

rezistă foarte bine. Keber⁸ este un foarte bun tehnician. A lucrat cu foarte multă conștiinciozitate. Însă pictura din partea superioară a cupolei, mai ales cetele îngerești, s-a deteriorat din cauza variațiilor bruște de temperatură, mai ales iarna, și din cauza vaporilor care s-au adunat deasupra ferestrelor.

13 iunie

Astăzi am depus cererea pentru plecarea la Agapia. A fost aprobată de Preafericitul. O să plec luni seara, pe 15 iunie.

Astăzi este Sâmbăta morților. Am slujit Sfânta Liturghie și Parastasul de obște. A fost mult popor și colive: două mese lungi, de câte șapte-opt metri fiecare. Mulți fac pomenire pentru cei care au murit în timpul revărsării apelor, în Ardeal mai ales, unde urgența continuă. S-a înecat foarte multă lume. S-au distrus orașele și satele.

Lumea de aici și cei veniți de peste munte recunosc, mulți dintre ei, că aceste necazuri sunt îngăduite de Dumnezeu pentru păcatele noastre.

14 iunie

Duminica Mare, Rusaliile.

Am slujit Sfânta Liturghie cu Vecernia, ca de obicei. Am avut sobor: trei preoți și doi diaconi: părintele Pavel Mărăcine, părintele Mina Dobzeu de la Huși și cu mine, părintele Petre David și părintele Lucian Boghiu⁹, diaconi.

⁸ Iosif Keber (1897-1989), descendentul unei familii emigrate din Flandra în sec. XVIII, absolvent al Școlii de Arte Frumoase din București, pictor de șevalet și unul dintre cei mai importanți pictori și restauratori de biserici ai timpului său.

⁹ Diac. Lucian Boghiu, fratele părintelui Sofian, înmormântat la Mănăstirea Căldărușani.

La începutul Vecerniei am primit această veste: la Schitul Maicilor a fost slujbă arhierescă. A slujit Î.P.S. Mitropolit Nifon Criveanu¹⁰, care a murit în timpul slujbei. M-au întrebat ce să facă. Veniseră nepotul Î.P.S. și domnul Ilie Dădârlat, profesor. I-am trimis la Mitropolie, să anunțe și să ceară îndrumări. Este un caz extrem de rar.

După slujbă m-am dus la schit să văd.

În poarta schitului, dintr-un grup de copii care se jucau, se desprinde unul și vine la mine și-mi spune:

– Știi că a murit nenea bătrânul? Dar oare de ce a murit?

– Era bătrân! Am zis eu.

Lumea plecase de la biserică. Am intrat în holul din fața cancelariei. Era întins pe banca dinspre biroul consilierului, cu fața acoperită, îmbrăcat numai în dulamă. M-am cutremurat. L-am sărutat pe fruntea acoperită peste care erau și trei frunze de nuc.

Am intrat în cancelarie. Acolo era părintele arhim. Paisie și părintele Gh. Dragnea, parohul. Mi-au spus cum s-a întâmplat. După Sfânta Împărtășanie, Î.P.S. a ieșit la predică. Spre sfârșitul predicii, după ce a rostit cuvintele „Duhul Sfânt S-a coborât în chip de limbi de foc”, a dus mâna la tâmplă, și-a întrerupt cuvântul, a spus că îi este cam rău, că are senzația de leșin. A intrat în altar. A fost întâmpinat de slujitori, care l-au condus la tronul arhieresc, dinspre răsărit. L-au dezbrăcat de veșminte, i-au adus apă rece. Cineva îi făcea vânt cu un evantai improvizat. La un moment dat a zis: „Simt că mă duc... nu mai aud, nu mai

¹⁰ Mitropolit Nifon Criveanu (1889-1970), absolvent al Facultății de Teologie din București, cu specializări la Montpellier și Paris (1924-1926), profesor și director la Seminarul „Nifon” din București (1926-1928), călugărit la Cernica (1927), arhieru vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului – Noul Severin (1929-1933), episcop de Huși (1933-1939) și mitropolit al Olteniei (1939-1945), în mitropolia nou înființată, după secole, prin decret regal, pensionat forțat (demis de guvernul Petru Groza), având domiciliul obligatoriu în București, apoi – după o predică cu accente puternic antibolșevice, în 1949 – la Mănăstirea Cernica.